
İSTİKLÂL MARŞI

VE

MEHMED ÂKİF ERSOY

SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

Editörler

Prof. Dr. Selçuk ÇIKLA
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed İkbâl GÜLER

{27-28 Aralık 2021, Samsun}

**İSTİKLÂL MARŞI VE MEHMED ÂKİF ERSOY
SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ**

TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı Adına Yayımlayan
Mehmet Ali KUMBUZOĞLU
TBMM Genel Sekreteri

Yayın Koordinatörü
Dr. Necati SUNGUR
Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanı

Yayın Editörleri
Prof. Dr. Selçuk ÇIKLA
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed İkbâl GÜLER

Kapak Tasarımı
Nursel SEÇGİN

Sayfa Tasarımı
Hüseyin KILIÇER

Baskı
TBMM Basımevi - 1. Baskı, Ocak 2023

ISBN
978-605-2089-74-3

Baskı Adedi
1000

Kur'an'ın Özünü Yansıtması Bakımından Mehmed Âkif'in Kur'an Meali

Mustafa Kara

Doç. Dr.,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Temel İslam Bilimleri Bölümü Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kiraat İlmi Ana Bilim Dalı,

mustafakara@omu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5497-1131

1. Giriş

Kur'an-ı Kerim, Yüce Allah'ın (cc) sözü olması nedeniyle dil, üslup, fesâhat, belâgat ve muhteva açısından mu'ciz bir kelimdir. O, en güzel sözdür; çünkü en güzelin sözüdür. O, en büyük sözdür; zira en büyüğün sözüdür. O, en üstün sözdür; çünkü en üstünün sözüdür. Nitekim *Kur'an* başka sözlerle mukayese edilemeyecek düzeyde üstün bir sözdür. Bu bağlamda Hz. Peygamber'in (s) "Kur'an'ın diğer sözlere üstünlüğü, Yüce Yaratan'ın mahlûkata üstünlüğü gibidir."¹ ifadesi, son derece manidardır.

Kur'an-ı Kerim ne şiir ne de nesirdir; o, sadece *Kur'an*'dir² ve nevi şahsına münhasır özelliklere sahiptir. Dolayısıyla böyle eşsiz bir kelâmı başka bir

¹ Ebû 'Îsâ Muhammed b. 'Îsâ, Tirmizî, "Fedâilü'l-Kur'ân", *es-Sünen*, Mustafâ el-Bâbî el-Halebî, Kahire 1937, 25.

² İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü*, TDV Yayınları, 22. bs., Ankara 2012, s. 160.

dile tercüme etmek, Arapça'nın bütün kural, kaide ve edebî sanatlarına vakıf olmanın yanı sıra üst düzey bilgi, birikim, titizlik ve samimiyet gerektiren bir iştir. Bu doğrultuda Mehmed Âkif Ersoy hem edebî birikimiyle hem de samimiyetiyle *Kur'an*'ın ilk dokuz suresini Türkçeye tercüme etmiştir. Hatta Âkif, mealinde *Kur'an*'ın salt bir çevirisini yapmanın ötesinde Arapça metnin Türkçeye çevrilmesinde dil ve üslûp açısından tercümenin kısıtlarını aşma yönünde ciddi bir çaba ortaya koymuş ve bu konuda son derece başarılı olmuştur.³ Âkif'in bu başarısını İstiklâl Marşı'nda zikrettiği Arapça kelimelerde de görmek mümkündür.⁴

Bu tebliğde *Kur'an*'ın özünü, ruhunu ve mana derinliğini yansıtan yönleriyle Âkif'in *Kur'an Meali* incelenmektedir. Çalışmanın amacı Mehmed Âkif'in *Kur'an Meali*'nde mana derinliklerinin izlerini sürmektir. Çalışma Fâtiha, Bakara, Âl-i 'Imrân, Nisâ, Mâide, En'âm, Arâf, Enfâl ve Tevbe sureleri ile sınırlı tutulmuştur. Bunun sebebi Âkif'in mealinin *Kur'an*'ın tamamını değil de Fâtiha-Tevbe arası sureleri kapsamıdır. Çalışma, nitel bilgi toplama yöntemlerinden yazılı doküman incelemesine dayanmaktadır. Bu bağlamda literatür taramasından elde edilen veriler bütüncül bir bakış açısıyla metin analizine tabi tutularak değerlendirilmektedir. Çalışma *Kur'an*'ın özü, ruhu ve mana derinlikleri cihetiyle Mehmed Âkif'in *Kur'an Meali*'ni ele alması bakımından özgün bir nitelik arz etmektedir.

2. Mehmed Âkif'in *Kur'an Meali*

Bu çalışmaya esas olan Mehmed Âkif'in *Kur'an Meali* adlı eseri 2012 yılında Mahya Yayınları tarafından İstanbul'da neşredilmiştir. Bu eseri Recep Şentürk ve Âsım Cüneyd Köksal yayına hazırlamışlardır. Eser toplam (XXII+426)=448 sayfadan meydana gelmektedir ve "İçindekiler" (s. V) kısmı ile başlamaktadır. Onu takiben eserde Hayreddin Karaman'ın yazdığı "Bir Güzelin Takdimi" (s. VII-VIII), M. Ertuğrul Düzdağ tarafından kaleme alınan

³ Murteza Bedir, "Mehmed Âkif Mealindeki Alternatif Mealler Meselesi ve Tefsir Geleneği", *Direnen Meal -Akif Meali- Uluslararası Sempozyumu*, (2016), Mahya Yayınları, İstanbul 2016, s. 181.

⁴ Bk. Mustafa Kara, "İstiklâl Marşı'nda Kur'an-ı Kerim'den İktibaslar", *Kabulünün 100. Yılında İstiklâl Marşı ve Millî Şairimiz Mehmed Âkif Ersoy Uluslararası Sempozyumu*, (12 Mart 2021 Şanlıurfa), İksad Yayınevi, Ankara 2021, s. 219-233.

“Bulunan Meâl” (s. IX-X) yazıları yer almaktadır. Karaman'ın yazısı Mehmed Âkif'in *Kur'an Meali* adlı eserinin yayın sürecinde Recep Şentürk ile kendisi arasında yapılan istişareyi konu edinirken Düzdağ'ın kaleme aldığı metinde bulunan mealin *Kur'an*'ın dokuz suresini içerdiği, yeni harflerle daktilo edilmiş 153 sayfalık metnin *Kur'an*'ın 206 sayfalık kısmına tekabül ettiği, bu metnin Mustafa Runyun tarafından korunduğu, onun vefatıyla birlikte oğlu Ali Yahya'ya intikal ettiği, onun da yayımlamak üzere Recep Şentürk'e verdiği belirtilmektedir. Bu kısımda ayrıca söz konusu metnin Âkif'e ait olduğuna dair hiçbir kuşku bulunmadığı da dile getirilmektedir.

Eserde, Recep Şentürk tarafından kaleme alınan geniş bir “Giriş” (XI-XXII) kısmı bulunmaktadır. “Giriş” bölümünde şu konulara değinilmektedir:

- 1925 yılında TBMM'de Türkçe *Kur'an* tercümesi ve tefsiri ile *Tecrid-i Sarîh* tercümesi hazırlanması kararı alınmış ve bu görev Diyanet İşleri Başkanlığı'na verilmiştir. Bu çerçevede *Kur'an* tercümesi için o dönemler memlekette Arapça'yı en iyi bilen dört kişiden biri olarak kabul edilen, Türk dilindeki hâkimiyeti asla tartışılmayan ve İslamî ilimleri de tahsil etmiş olan Mehmed Âkif,⁵ tefsir için Elmalılı Hamdi Efendi ve *Tecrid-i Sarîh* tercümesi için de Babanzâde Ahmed Naim görevlendirilmiştir.⁶
- Âkif, *Kur'an* tercümesi üzerinde çalışmalar yapmak üzere Mısır'a gitmiş, 1928'de tercümenin ilk şeklini tamamlamış, 1932 yılına kadar bu ilk metin üzerinde düzeltmeler yapmış ve çalışmasını bitirmiştir. Hatta Diyanet'le arasındaki sözleşme gereği ilk yaptığı tercümelere bazı müsveddeleri de İstanbul'a göndermiştir.⁷ Ancak o zamanlar

⁵ Adem Çalışkan, “Ölümünün 56. Yılında Mehmed Âkif Ersoy'un Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri”, *Din Öğretimi Dergisi*, S. 38, Ocak 1993, s. 79; Mehmet Doğan, “Mehmed Âkif Ersoy: Hayatı, Mücadelesi, Eseri ve Tesirleri”, *Vefatının 75. Yılı Anısına Mehmed Âkif Ersoy*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2013, s. 10-11; Talip Çukurlu, “Mehmed Âkif Ersoy'un Mısır Hayatı ve Kur'an-ı Kerim Meâli”, *Kabulünün 100. Yılında İstiklal Marşı ve Millî Şairimiz Mehmed Âkif Ersoy Uluslararası Sempozyumu*, (12 Mart 2021 Şanlıurfa), İksad Yayınevi, Ankara 2021, s. 57.

⁶ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, Mahya Yayınları, İstanbul 2012, s. XIII.

⁷ Eşref Edib, *Mehmed Âkif: Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, haz. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, s. 160-161; Düccane Cündioğlu, *Bir Kur'an Şâiri*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004, s. 123-124; Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. XIII.

namazlarda Arapça metin yerine Âkif'in yaptığı tercümelemlerin okutulacağı yönünde Türkiye'de çıkan şayialar Âkif'in kulağına gitmiş, bunun üzerine de Diyanet'le olan sözleşmesini feshetmiştir.⁸

- Âkif tamamladığı meal çalışmasını 1936 Haziran'da İstanbul'a son kez dönmeden önce yakın arkadaşı Yozgatlı Mehmed İhsan Efendi'ye emanet etmiş ve ona şu vasiyette bulunmuştur: “Ben sağ olursam da gelirim, noksanlarımı ikmal eder, ondan sonra basarız. Şayet ölür de gelemezsem, bunu yakarsın.”⁹ Kaynaklardan, Mehmed İhsan Efendi'nin hayatta iken Âkif'in kendisine emanet ettiği meali yakmaya kıyamadığı, 1961 yılında ölüm döşeginde iken oğlu Ekmeleddin'e bu meali yakmasını vasiyyet ettiği ve kendisinin vefatını takip eden 3. gün beş kişilik bir grubun bu vasiyyeti yerine getirdiği belirtilmektedir.¹⁰
- Recep Şentürk, Giriş'te Âkif'in mealinin orijinal nüshasının ve Yozgatlı İhsan Efendi'nin kendi el yazısıyla bu nüshadan istinsah ettiği metnin yakılıp kül edilmesine rağmen çalışmamıza esas olan *Kur'an* mealine nasıl ulaştığını anlaşılır biçimde şöyle dile getirmektedir: “Âkif'in mealinin daktilo ile yazılmış üçte birlik bölümü, aslen Konyalı olan, uzun yıllar Mısır'da yaşayan, orada tahsil gören ve bu arada Yozgatlı İhsan Efendi'nin ders ve sohbetlerinden istifade eden Mustafa Runyun¹¹ tarafından muhafaza edilmiş; onun ölümüne kadar da aile içerisinde korunmuştur. Babasının vefatı üzerine 1988 yılında Erenköy'deki evlerinde taziye ziyaretimiz esnasında oğlu Ali Yahya Bey tarafından bu nüsha tarafımıza iletilmiştir. Yaptığımız istişare ve

⁸ Dücane Cündioğlu, *Bir Kur'an Şâiri*, s. 143; Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. XII-XIII.

⁹ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. XVIII-XIX.

¹⁰ *Mehmed Âkif Külliyyâtı*, C. 10, haz. İsmail Hakkı Şengüler, Hikmet Neşriyat, İstanbul 1992, s. 230-232; M. Ertuğrul Düzdağ, *Mehmed Âkif: Mısır Hayatı ve Kur'an Meali*, Şule Yayınları, İstanbul 2003, s. 214-228; Dücane Cündioğlu, *Bir Kur'an Şâiri*, s. 159-161; Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. XII-XIII; Xatira Quliyeva, “Mehmed Âkif Ersoy'un Dünya Görüşü ve Tarihi İstiklal Marşı'nın Felsefesi”, *Kabulünün 100. Yılında İstiklal Marşı ve Millî Şairimiz Mehmed Âkif Ersoy Uluslararası Sempozyumu*, (12 Mart 2021 Şanlıurfa), İksad Yayınevi, Ankara 2021, s. 31.

¹¹ Mustafa Runyun hakkında geniş bilgi için bk. Sedat Şensoy, “Mustafa Runyun”, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, TDV Yayınları, İstanbul 2008, s. 245-246; *Ali Ulvi Kurucu: Hatıralar*, C. 1, haz. M. Ertuğrul Düzdağ, Med Yayınları, İstanbul 2007, s. 271 vd.; Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. XV.

istihareler neticesinde sözü edilen nüshanın yayımlanmasına karar verilmiştir.”¹²

- Giriş'te çalışmamıza konu olan mealin Âkif'e ait olduğundan kuşku duyulmaması adına Âkif'in meal çalışmasına başlamadan önce Türkçe'ye çevirdiği bazı ayetlerdeki tercümelere ile mealdeki çeviriler kıyaslanmaktadır.¹³
- Giriş'te daktilo nüshanın bilgisayar metnine, ondan da yayına dönüştürülmesi sırasında takip edilen yöntem üzerinde ayrıntılı biçimde durulmakta¹⁴ ve bu eserin ortaya çıkmasında katkısı olan herkese teşekkür edilerek *Giriş* kısmı tamamlanmaktadır.

Eserin 4. sayfasından itibaren Mehmed Âkif Ersoy tarafından Türkçe çevirisi yapılan Fatiha (4-5), Bakara (6-101), Âl-i 'Imrân (102-155), Nisâ' (156-214), Mâide (214-257), En'âm (258-303), A'râf (304-355), Enfâl (356-375) ve Tevbe/Berâe (376-417) surelerinin Arapça metinleri ve Türkçe mealleri yer almaktadır.

Eserin sonunda “Lügatçe” (s. 419-422) ve “Yayına Esas Teşkil Eden Nüshadan Örnekler” (s. 423-426) bulunmaktadır.

3. Kur'an'ın Özünü Yansıtması Bakımından Mehmed Âkif'in Kur'an Meali

Mehmed Âkif, *Kur'an* ayetlerini kelime kelime ve donuk bir dille Türkçe'ye çevirmek yerine *Kur'an*'ın özünü yansıtacak biçimde canlı ve insanın ruhuna, gönlüne ve hayatına doğrudan hitap eden bir dil akışkanlığıyla tercüme etme gayretinde olmuştur. Âkif'in bu gayreti *Kur'an Meali* adlı eserde belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu kapsamda çalışmamızın bu bölümünde Âkif'in *Kur'an Meali* adlı eserinden bazı ayetlerin tercümelerine yer vereceğiz. Bunu da Âkif'in çevirilerini, bazı mütercimlerin tercümelere ile kıyaslayarak yap-

¹² Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. XV.

¹³ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. XIII.

¹⁴ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. XX-XXI.

mak istiyoruz. Bundaki amacımız ise Mehmed Âkif'in ayetlere verdiği manalarda *Kur'an*'ın özünü yansıtan özellikleri açığa çıkarmaktır.

Örnek-1: (Fâtiha 1/5)

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

“İlâhî! Kulluğu Sana ederiz, yardımını Senden bekleriz.”¹⁵

Çok önemli bir kulluk duyarlılığının ortaya konulduğu ve tevhîd ilânının yapıldığı bu ayeti mütercimler şu şekilde tercüme etmişlerdir:

“Yalnız sana ibadet (kulluk) ederiz, yalnız senden yardım isteriz.”¹⁶

“Yalnız Sana kulluk ve ibadet eder, sadece Senden yardım dileriz!”¹⁷

“(Yâ Rabbi) Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım dileriz.”¹⁸

“(Rabbimiz!) Ancak Sana kulluk eder ve yalnız Senden yardım dileriz.”¹⁹

“(Allah'ım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.”²⁰

“Ya Rab! Yalnız sana kulluk ediyor, yalnız senden yardım istiyoruz.”²¹

“Kulluk ederiz sadece Sana. Yardım dileriz yalnız Senden.”²²

“(Rabbimiz!) Biz yalnız sana boyun eğer, yalnız senden yardım dileriz.”²³

“(Rabbimiz!) Yalnız sana kulluk ederiz ve yalnız Senden yardım dileriz.”²⁴

¹⁵ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. 4.

¹⁶ Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, C. 1, Gençlik Kitabevi, Konya 2014, s. 12.

¹⁷ Bekir Sadak, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Anlatımı*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2. bs., İstanbul 2009, s. 1.

¹⁸ Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerîm ve Yüce Meâli*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul ts., s. 1.

¹⁹ Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. bs., Ankara 2015, s. 1.

²⁰ Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerîm Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 8. bs., Ankara 2011, s. 1.

²¹ Mehmet Çakır, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçesi*, Birleşik Matbaacılık, İzmir 2010, s. 2.

²² Hüseyin Peker, *Kur'an Meâli*, Gece Kitaplığı, Ankara 2015, s. 11.

²³ Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerîm Meali*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2015, s. 45.

²⁴ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, Bayraklı Yayınları, İstanbul 2007, s. 1; Mehmet Okuyan, *Kur'an Meâl-Tefsir*, Haliç Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2021, s. 1.

Çevirilere baktığımızda Âkif'in tercümesi ile aralarında çok ayırt edici bir farklılık görülememektedir. Kanaatimizce bunun sebebi, kulluk ve tevhîd ilânının yapıldığı ve âdeti kul ile Yüce Allah arasında her gün 40 rek'at namazda sürekli onaylanan bir sözleşme mesabesindeki bu ayetin metninin, farklı bir anlamaya imkân tanımamasıdır.

Bilindiği üzere Fâtiha suresinin ilk konusu *hamddir*. Bu ayette ise ikinci konu olarak *kulluk ve tevhîd ilanı* ele alınmaktadır. İki konu arasında bir bağ kurmak gerekirse surenin 5. ayetinde *hamdden* âciz olan insana yol gösterilmektedir, denilebilir. Bu şekilde hem bir şahsiyet inşa edilmekte hem de insanın nasıl bir kulluk ve tevhîd bilincine sahip olması gerektiği kendisine öğretilmektedir.

Âkif'in ve diğer mütercimlerin çevirilerinde de dikkat çektiği üzere ayette vurgulanan kulluk ve tevhîd bilinci önce fedakârlık yapmayı, sonra yardım talebinde bulunmayı salık vermektedir. Bu bağlamda söz konusu ayet, yaratılışın gayesini belirleyen ayetlerden olan, “Ben, cinleri ve insanları sadece Bana kulluk etsinler diye yarattım.”²⁵ ifadesiyle mana bütünlüğüne sahiptir. Görüldüğü üzere yaratılışın gayesi, Yüce Allah'a kulluk etmektir. İlâhî planda şekillendirilen bu konu, kulun eyleminde de kendisini göstermelidir ki, Fatiha suresi 5. ayette buna açık bir vurgu söz konusudur.

Öte yandan bu ayetteki *نَعْبُدُ na'büdü* ifadesini bildik ibadetlerden ziyade, “boyun eğmek/eğdik, itaat etmek/ettik” şeklinde anlamak gerekir.²⁶ Bu bağlamdaki boyun eğmekten kasıt da Yüce Allah'ı yegane ma'bud olarak kabul etmek, yani tevhîd inancını benimsemektir.²⁷

Ayetteki *وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ* “Yardıma Senden bekleriz.” cümlesi, “Ey iman edenler, sabır ve salât ile yardım isteyin; Allah sabredenlerle beraberdir.”²⁸ ayetiyle bütünlük oluşturmaktadır. Bu ikinci ayetten yardım istemenin bir sonuç olduğu, öncesinde yapılması gereken fedakârlıklar bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda dinin, gönülden inanmayı ve inanılan değerler uğruna fedakârlık

²⁵ Zâriyât 51/56.

²⁶ Ebu'l-Hasen 'Ali b. Muhammed el-Maverdî, *en-Nüket ve'l-'Uyûn*, C. 1, Dâru'l-Kütübi'l-'Ilmiyye, Beyrût ts., s. 57-58.

²⁷ Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meali*, s. 45.

²⁸ Bakara 2/153, 45.

yapmayı gerektiren bir hakikat olduğunu söylemek mümkündür. Böylece dindar insan, hak etmeden istemenin Yüce Allah'ın katında karşılık bulmayacağı bilincine sahip olur.²⁹ Bu doğrultuda Fatiha suresi 5. ayet, surenin bütünlüğü içerisinde ele alındığında yani önceki ve sonraki ayetlerle birlikte düşünüldüğünde, insana “kimden, neyi, nasıl” isteyeceğini öğretmekte ve *Kur'an*'ın inşa etmek istediği Müslüman şahsiyetinin ve duruşunun nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktadır. İşte Âkif'in çevirisi de bu bilinci *Kur'an*'ın özünü yansıta-cak bir biçimde ortaya koymaktadır.

Örnek-2: (Bakara 2/2)

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ

“Şu Kitab'ı görüyor musun? İşte bir kere onun hak olduğunda şüphe yok. Sonra, Allah'ın o saygılı kullarına yol gösterir.”³⁰

Asla şüphe içermeyen *Kur'an*'ın muttakiler için bir yol gösterici olduğunun vurgulandığı bu ayet, bazı mütercimler tarafından şu şekilde tercüme edilmiştir:

“İşte o kitap, bunda şüphe yok, muttakiler (kötülükten korunacaklar) için hidayettir.”³¹

“Bu, o kitaptır ki kendisinde (Allah katından gönderilmiş olduğunda) hiç şüphe yoktur. (O) takva sahipleri için doğru yolun ta kendisidir.”³²

“İşte bu kitap ki, bunda bir şekk yoktur. Muttakiler için bir hidâyettir.”³³

“İşte o Kitap; kendisinde hiç şüphe yoktur; muttakiler için yol göstericidir.”³⁴

²⁹ Mehmet Okuyan, *Kısa Sürelerin Tefsiri I-II*, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 59.

³⁰ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. 7.

³¹ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, sad. Yakup Çiçek-Necat Kahraman, Temel Neşriyat, İstanbul 2000, s. 3.

³² Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, C. I, s. 13.

³³ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, sad. Sadreddin Gümüş vd., İpek Yayınları, İstanbul 2000, s. 3.

³⁴ Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli*, s. 1.

“Budur işte o Kitap; onda asla şüphe yoktur; kötülüğe sapmaktan endişe içinde olanları doğruya yöneltir.”³⁵

“Rasulüm! Sadece bu Kitap'ta şüphe yoktur. Bu Kitap, geleceğini sağlama alan tüm sağlamların kılavuzudur.”³⁶

“Bu, kendisinde şüphe olmayan kitaptır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için yol göstericidir.”³⁷

“Kendisinde hiç şüphe olmayan bu kitap, sakınanlar için bir rehberdir.”³⁸

“İşte bu Kur'ân, ilâhî bir kelimedir. Bunda hiç şüphe yok! Kur'ân, insanlar için bir hidayet rehberidir. Fakat bunu anlayacak olanlar, Allah'a eş ve ortak koşmaktan, O'na karşı gelmekten sakınanlardır.”³⁹

“İşte kitap; onda asla şüphe yoktur. O, gûnahtan sakınanlar için bir rehberdir.”⁴⁰

“Bu kitapta şüphe yoktur. Bu, Allah'ın buyruklarına karşı duyarlı olanlar için doğruyu gösteren bir kılavuzdur.”⁴¹

“O kitap (Kur'ân); onda asla şüphe yoktur. (O), muttakiler (duyarlı olanlar) için bir hidayettir (rehberdir, yol göstericidir).”⁴²

Görüldüğü üzere bu ayetin ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيْهِ kısmının tercümesinde bütün mütercimler aynı üslûbu kullanmakta ve çevirilerin tamamı *Kur'an*'ın asla şüphe içermediğinde birleşmektedir. Ayetin هٰدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ kısmında geçen *muttakî* kavramına ise mütercimler farklı anlamlar yüklemektedirler. Bu bağlamda söz konusu kavramı Yazır, “korunanlar”⁴³; Çantay, “takvâ sahipleri”⁴⁴;

³⁵ Bekir Sadak, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, s. 1.

³⁶ Mehmet Çakır, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi*, s. 3.

³⁷ Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meali*, s. 1.

³⁸ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meali*, s. 2.

³⁹ Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meali*, s. 46.

⁴⁰ Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Meali*, s. 1.

⁴¹ Hüseyin Peker, *Kur'an Meali*, s. 11.

⁴² Mehmet Okuyan, *Kur'an Meâl-Tefsir*; s. 1.

⁴³ Muhammed Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, s. 3.

⁴⁴ Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, C. 1, s. 13.

Bilmen ve Ateş, “muttakîler”⁴⁵; Sadak, “kötülüğe sapmaktan endişe içinde olanlar”⁴⁶; Çakır, “geleceğini sağlama alan tüm sağlamcılar”⁴⁷; Altuntaş ve Şahin, “Allah’a karşı gelmekten sakınanlar”⁴⁸; Bayraklı, “sakınanlar”⁴⁹; Öztürk, “Allah’a eş ve ortak koştuktan, O’na karşı gelmekten sakınanlar”⁵⁰; Karaman vd., “sakınanlar ve arınmak isteyenler”⁵¹; Peker, “Allah’ın buyruklarına karşı duyarlı olanlar”⁵²; Okuyan, “duyarlı olanlar”⁵³ şeklinde Türkçe’ye çevirmişlerdir. Ersoy ise bu kavramı “saygılı kullar”⁵⁴ biçiminde tercüme etmiştir.

Türkçede *saygı* “değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram”, *saygı duymak/beslemek* “birine, bir şeye karşı saygı hissetmek”, *saygılı olmak veya saygı göstermek* ise “saymak, değer vermek”⁵⁵ manalarına gelmektedir. *Kur’an-ı Kerim*’de ise *muttakî* kavramının türetildiği kökten gelen kelimeler “korumak, korunmak, saygılı olmak, duyarlı davranmak, en çok korunan, sorumluluk bilinci, takva sahibi olanlar”⁵⁶ anlamlarında kullanılmaktadır. Bu bağlamda Âkif’in *muttakî* kavramı için tercih ettiği “saygılı kullar” ifadesi ile ilişkili olarak şunları söylemek mümkündür: Yüce Allah, Hz. Peygamber’i (s) bütün insanları hem müjdelemek hem de uyarmak için göndermiştir.⁵⁷ Hz. Peygamber (s) de anılan görevini hayatta olduğu zaman dilimi içerisinde *Kur’an*’ın rehberliğinde eksiksiz bir şekilde ye-

⁴⁵ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, s. 3; Süleyman Ateş, *Kur’an-ı Kerim ve Yüce Meâli*, s. 1.

⁴⁶ Bekir Sadak, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, s. 1.

⁴⁷ Mehmet Çakır, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçesi*, s. 3.

⁴⁸ Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, *Kur’an-ı Kerim Meâli*, s. 1.

⁴⁹ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur’an Meâli*, s. 2.

⁵⁰ Mustafa Öztürk, *Kur’an-ı Kerim Meali*, s. 46.

⁵¹ Hayrettin Karaman vd., *Kur’an Yolu Meâli*, s. 1.

⁵² Hüseyin Peker, *Kur’an Meâli*, s. 11.

⁵³ Mehmet Okuyan, *Kur’an Meâl-Tefsir*, s. 1.

⁵⁴ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur’an Meali*, s. 7.

⁵⁵ Şükrü Halûk Akalın vd., *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. bs., Ankara 2011, s. 2047-2047.

⁵⁶ Ebu’l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, *Lisânü’l-‘Arab*, C. 15, Dâru Sâder, Beyrut 2003, ss. 265-267; Ebu’l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed Râğib el-İsfehânî, *el-Müfradât fî ‘Arabî’l-Kur’an*, Dâru’l-Ma’rife, Beyrut ts., ss. 530-531; Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed el-Ezherî, *Tehzîbu’l-Lüğa*, C. 4, Dâru’l-Ma’rife, Beyrut 2001, ss. 3940-3941; Ebû Nasr İsmail b. Hammâd el-Cevherî, *es-Sihâh fî’l-Lüğa ve’l-‘Ulûm*, C. 2, Dâru’l-Hadâratî’l-‘Arabiyye, Beyrut 1974, ss. 709-710; Mehmet Okuyan, *Çok Anlamlılık Bağlamında Kur’an Sözlüğü*, Düşün Yayıncılık, 3. bs., İstanbul 2015, ss. 881-882.

⁵⁷ A’râf, 7/158; Ahzâb, 33/45; Sebe’, 34/28; Fetih, 48/8; vd.

rine getirmiştir.⁵⁸ Bu doğrultuda o, kendisinden sonra da insanların *Kur'an'a* sımsıkı sarılmalarını, onu okuyup anlamalarını ve içerdiği evrensel ilkelerini hayata tatbik etmelerini istemiştir.⁵⁹ Dolayısıyla *Kur'an* müjdeleme ve uyarma görevini hâlen devam ettirmektedir. Bu nedenle Mehmed Âkif'in *muttakî* kavramı için kullandığı “saygılı kullar” çevirisi, *Kur'an*'ın ancak Yüce Allah'a karşı derin saygı içerisinde olan ve bu saygının gereği olarak da *Kur'an* ayetlerine ve bu ayetleri insanlara tebliğ eden Hz. Peygamber'in (s) örnek hayatını rehber edinen kimselere yol göstereceğini vurgular niteliktedir. Zira *Kur'an* hem hidayettir hem de hidayetin ilkelerini öğreten bir rehberdir. Bu çerçevede *Kur'an* ilk muhataplarından itibaren bütün insanlara neyin helal, neyin haram; neyin itaat, neyin isyan; neyin hak, neyin bâtıl, neyin doğru, neyin yanlış olduğunu beyan eden bir yol göstericidir. Öte yandan hidayeti, doğru yolu ve hakkı istemek elbette çok önemlidir ancak en az bunun kadar önemli olanı, hidayet üzere kalmak; hidayet ve istikametten şaşmamaktır. Nitekim Yüce Allah “iman edenlerin ve doğru yolda olanların hidayetini artıracakını”⁶⁰ beyan ederek hidayet üzere olanların yani *muttakî* olan her insanın *Kur'an*'ın rehberliğine muhtaç olduğunu bildirmektedir. Dolayısıyla hiç kimse “ben yeterince olgunlaştım, benim herhangi bir şeye ihtiyacım yoktur” dememelidir. İşte bu nedendir ki *Kur'an*'ın amacı hem *muttakî* insan yetiştirmektir hem de bu kişilerin *muttakî* kalmasını sağlamaktır. Unutmamak gerekir ki Şeytan daha ziyade istikamet üzere olanlarla uğraşmak ve onları hakikat yolundan saptırmak ister. Bu nedenle özellikle şeytandan gelecek vesveselere karşı Yüce Allah'a sığınmaları peygamberlerden ve dolayısıyla da bütün mü'minlerden istenmektedir.⁶¹ İşte *Kur'an* insanlara Yüce Allah'ın dosdoğru yolunu gösteren ve bu yolun ilkelerini öğreten yegane rehberdir.

Âkif'in *muttakî* kavramı için tercih ettiği “saygılı kullar” manası ayrıca *Kur'an*'ın özünü yansıtmaları bakımından onun çevirisindeki berceste örneklerden birisidir.

⁵⁸ Mâide, 5/67; 'Ankebût, 29/45; Zuhruf, 43/43-44; vd.

⁵⁹ Buhârî, “Fedâilu'l-Kur'ân”, 21.

⁶⁰ Kehf 18/13; Meryem 19/76; Muhammed 47/17.

⁶¹ A'râf 7/200-201; Mü'minûn 23/97-98; Fussilet 41/36.

Örnek-3: (Âl-i 'Imrân 3/1-2)

آلَمْ اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ

“Elif, Lâm, Mîm. Allah öyle bir ilâh ki, O’ndan başka ilâh yok. Bâki, her an bütün hilkat üzerinde hâkim ve kâim.”⁶²

Yüce Allah’ın (cc) mutlak otoritesine, eşsiz ve erişilmez bilgi ve kudretine vurgu yapılan bu ayetleri bazı mütercimler şu şekilde tercüme etmişlerdir:

“Elif, Lâm, Mîm. Allah, kendisinden başka tanrı olmayan, hayy ve kay-yûmdur.”⁶³

“Elif, Lâm, Mîm. Allah o Allah’tır ki kendinden başka hiçbir Tanrı yoktur, (O, zatî, ezeli ve ebedî hayat ile) diri (ve bâki)dir. Zâtıyla, kemâliyle kâimdir. (Yarattıklarının her an tedbir-ü hıfzında yegâne hâkimdir, her şey onunla kâimdir).”⁶⁴

“Elif, Lâm, Mîm. Allah Teâlâ ki, O’ndan başka mabûd yoktur, hayy ve kay-yum olan O’dur.”⁶⁵

“Elif, Lâm, Mîm. Allah ki O’ndan başka tanrı yoktur, daima diri ve (yaratıklarını) koruyup yöneticidir.”⁶⁶

“Elif, Lâm, Mîm. Allah, O’ndan başka ilâh olmayan, ölümsüz hayata sahip, bütün varlıkları ayakta tutan ve onları gözetip durandır.”⁶⁷

“Elif, Lâm, Mîm. Kendisinden başka tanrı olmayan Allah, her daim dip-diri ve capcanlıdır.”⁶⁸

⁶² Mehmed Âkif Ersoy, *Kur’an Meali*, s. 103.

⁶³ Muhammed Hamdi Yazır, *Kur’ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, s. 49.

⁶⁴ Hasan Basri Çantay, *Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, C. 1, s. 64.

⁶⁵ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur’ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, s. 49.

⁶⁶ Süleyman Ateş, *Kur’ân-ı Kerîm ve Yüce Meâli*, s. 49.

⁶⁷ Bekir Sadak, *Kur’ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlatımı*, s. 49.

⁶⁸ Mehmet Çakır, *Kur’ân-ı Kerîm ve Türkçesi*, s. 51.

“Elif, Lâm, Mîm. Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayandır. Diridir, kayyûmdur.”⁶⁹

“Elif, Lâm, Mîm. Allah, kendinden başka tanrı olmayan, sonsuza kadar diri, hayatın ve varlığın kaynağı ve dayanağı, her şeyi hükmüne, iradesine bağlı kılan yaratıcıdır.”⁷⁰

“Elif, Lâm, Mîm. Allah! O'ndan başka gerçek ilâh/tanrı yoktur. O her daim diridir; O'nun varlığı hiçbir şeye bağlı değildir; O her şeyi görüp gözetendir.”⁷¹

“Elif, Lâm, Mîm. Allah; O'ndan başka asla ilâh yoktur; hayy ve kayyumdur.”⁷²

“Elif, Lâm, Mîm. Allah, kendinden başka Tanrı bulunmayandır. O, her zaman canlıdır, her şeyin canlılığı O'na bağlıdır.”⁷³

“Elif, Lâm, Mîm. Allah (ki) O'ndan başka ilah yoktur. Diridir, hayatı elinde tutandır.”⁷⁴

Görüldüğü üzere Âl-i 'Imrân suresi birinci ayete tüm mütercimler meallerinde, *Elif, Lâm, Mîm*⁷⁵ şeklinde yer vermişlerdir. Zira *mukatta'a harflerinin*⁷⁶ anlamı konusunda kesin bir görüş bulunmamaktadır. Buna mukabil bahsedilen harflerin muhtemel manaları hakkında çeşitli kanaatler söz konusudur. Bu doğrultuda Âl-i 'Imrân suresinin başındaki bu harfler, Yüce Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarının sembolü olabileceği gibi önceki bir ilâhî mesaja dikkat çekiyor da olabilirler. İbn Abbâs'a göre bu harfler “Ben Allah'ım; en iyi ben bi-

⁶⁹ Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, s. 49.

⁷⁰ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, s. 50.

⁷¹ Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meali*, s. 109.

⁷² Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 49.

⁷³ Hüseyin Peker, *Kur'an Meâli*, s. 53.

⁷⁴ Mehmet Okuyan, *Kur'an Meâl-Tefsir*; s. 49.

⁷⁵ Bu üç harf (آل) Kur'an'da şu altı surenin başında bulunur: Bakara 2/1; Âl-i 'Imrân 3/1; 'Ankebût 29/1; Rûm 30/1; Lukmân 31/1; Secde 32/1.

⁷⁶ Farklı bileşenleri ve çeşitli formlarıyla Kur'an'da 29 surenin başında bulunan bu harflere, hecelenerek okudukları için *hecâ harfleri*, kesik kesik okudukları için de *mukatta'a harfleri* adı verilir.

lirim.”⁷⁷ cümlesinin kısaltılmışıdır. Ayrıca vahyin gelmekte olduğunu bildiren birer uyarı ve dikkat çekme mesajı ya da inkârcı muhataplara meydan okuma aracı olarak da yorumlanabilirler. Yüce Allah bu harflere yemin ederek bilginin, vahyin ve hakikatin önemini vurgulamak istemiş olabilir. Böylece önce harfe, sonra kelimeye, ardından cümleye, peşinden ayete ve nihayet ilâhî vahye dikkat çekiliyor olabilir. Bu haliyle söz konusu harfler bilginin önemini vurguluyor da denebilir. Zemahşerî bu harflerin surenin ismi olduğu kanaatinde-dir.⁷⁸ Gerçeği sadece ve sadece Yüce Allah bilir.

Yukarıda aktarılan meallerde de belirtildiği üzere surenin ikinci ayetinin ilk kısmı olan *لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ* ifadesini Yazır, “Allah, kendisinden başka tanrı olmayandır.”⁷⁹; Çantay, “Allah o Allah’tır ki kendinden başka hiçbir Tanrı yoktur.”⁸⁰; Bilmen, “Allah Teâlâ ki, O’ndan başka mabûd yoktur.”⁸¹; Ateş, “Allah ki O’ndan başka tanrı yoktur.”⁸²; Sadak, “Allah, O’ndan başka ilâh olmayandır.”⁸³; Çakır, “Kendisinden başka tanrı olmayan Allah’tır.”⁸⁴; Altuntaş ve Şahin, “Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayandır.”⁸⁵; Bayraklı, “Allah, kendinden başka tanrı olmayandır.”⁸⁶; Öztürk, “Allah! O’ndan başka gerçek ilâh/tanrı yoktur.”⁸⁷; Karaman vd., “Allah; O’ndan başka asla ilâh yoktur.”⁸⁸; Peker, “Allah, kendinden başka Tanrı bulunmayandır.”⁸⁹; Okuyan, “Allah (ki) O’ndan başka ilah yoktur.”⁹⁰ şeklinde Türkçe’ye aktarmışlardır. Mehmed Âkif Ersoy ise bu ifadeyi “Allah öyle bir ilâh ki, O’ndan başka ilâh yoktur.”⁹¹ biçiminde tercüme etmiştir. Kuşkusuz bu çevirilerin hepsi ayetin metin ve muhtevası ile uy-

⁷⁷ Nasr b. Muhammed es-Semerkindî, *Tefsîru Ebi'l-Leyl: Bahru'l-'Ulûm*, C. 1, Beyrut 1996, s. 192.

⁷⁸ Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf 'an Hakâiki't-Tenzil ve 'Uyûni'l-Ekâvil fi Vucûhi't-Te'vil*, C. 3, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1995, s. 218.

⁷⁹ Muhammed Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, s. 49.

⁸⁰ Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, C. 1, s. 64.

⁸¹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, s. 49.

⁸² Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli*, s. 49.

⁸³ Bekir Sadak, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, s. 49.

⁸⁴ Mehmet Çakır, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi*, s. 51.

⁸⁵ Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, s. 49.

⁸⁶ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, s. 50.

⁸⁷ Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meali*, s. 109.

⁸⁸ Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 49.

⁸⁹ Hüseyin Peker, *Kur'an Meâli*, s. 53.

⁹⁰ Mehmet Okuyan, *Kur'an Meâl-Tefsir*, s. 49.

⁹¹ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. 7.

gunluk arz etmektedir. Buna ilaveten Âkif'in tercümesinde dikkat çeken husus, ayetin bir bütün olarak ifade ettiği manayı kuşatması ve *Kur'an*'ın özünü yansıtan bir tercüme olmasıdır. Zira burada çeşitli harflere yemin edilerek Yüce Allah'ın (cc) üç sıfatı gündeme getirilmektedir. Bu kapsamda Yüce Allah (cc) birinci sıfatı olarak *kendisinden başka ilah olmadığını* vurgulamakta ve böylece varlığını, teklifini, kuvvet ve kudretini kavratmayı istemektedir. *Kur'an*'da bu manada çeşitli ayetlerin bulunduğu bilinmektedir. Bu çerçevede Bakara 2/163, 255, Âl-i İmrân 3/2, 26-27, En'âm 6/14, A'râf 7/54, Yûnus 10/31, Mü'minûn 23/84-88, Şûrâ 42/11, Haşr 59/22-24 ve İhlâs 112/1-4 ayetleri zikredilebilir. *Kur'an*'da bu bağlamdaki ayetler birlikte değerlendirildiğinde kesinlikle denilebilir ki Yüce Allah *اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ* "Allah, O'ndan başka hiçbir ilah yoktur." beyanıyla, kendisinden başka hiçbir üstün gücün bulunmadığını ilan etmekte, başka herhangi bir ilâh kabulünü şiddetle reddedip dışlamaktadır.

Kur'an'da 111 defa geçen *إِلَهَ ilâh* kelimesi *لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ lâ ilâhe illâ hüve* cümlesinde 26 kez yer almaktadır.⁹² Yüce Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığıyla ilgili *Kur'an*'da pek çok ifade zikredilmektedir.⁹³ Böylece Yüce Allah (cc), mutlak kudret ve kararlarında yegâne otorite olduğunu belirtmek istemektedir. Öte yandan *لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ lâ ilâhe illâ hüve* cümlesinde *لَا lâ* ve *إِلَ illâ* edatları *hasr/kasr* denen "vurgulu ifade" manası içermekte, *إِلَهَ ilâh* kelimesi de nekra/belirsiz olduğu için Yüce Allah'tan başka hiçbir üstün gücün bulunmadığı ortaya konulmaktadır.

Surenin ikinci ayetinin son kısmını ise Yazır, Karaman vd., "O, hayy ve kayyümdür."⁹⁴ Çantay, "O, (zatî, ezeli ve ebedî hayat ile) diri (ve bâkî)dir. Zâtıyla, kemâliyle kâimdir. (Yarattıklarının her an tedbir-ü hıfzında yegâne hâkimdir, her şey onunla kâimdir)."⁹⁵ Bilmen, "Hayy ve kayyum olan O'dur."⁹⁶

⁹² Muhammed Fuâd 'Abdu'l-Bâkî, *el-Mu'cemu'l-Müfehras li Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Dâru'l-Hadîs, Kahire 2001, ss. 47-49..

⁹³ Bakara 2/163, 255; Âl-i İmrân 3/2, 6, 18, 62; Nisâ' 4/87; En'âm 6/102, 106; A'râf 7/158; Tevbe 9/31, 129; Hüd 11/14; Ra'd 13/30; Tâhâ 20/8; Mü'minûn 23/116; Neml 27/26; Kasas 2/70, 88; Fâtr 35/3; Zümer 39/6; Mü'min 40/3, 62, 65; Dühân 44/8; Muhammed 47/19; Haşr 59/22, 23; Teğâbun 64/13; Müzzemmil 73/9.

⁹⁴ Muhammed Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, s. 49; Hayrettin Karaman vd., *Kur'an Yolu Meâli*, s. 49.

⁹⁵ Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, C. 1, s. 64.

⁹⁶ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'an-ı Kerîm ve Türkçe Meâli*, s. 49.

Ateş, “O, daima diri ve (yaratıklarını) koruyup yöneticidir.”⁹⁷; Sadak, “O, ölümsüz hayata sahip, bütün varlıkları ayakta tutan ve onları gözetip durandır.”⁹⁸; Çakır, “O, her daim dipdiri ve capcanlıdır.”⁹⁹ Altuntaş ve Şahin, “O, diridir, kayyümdür.”¹⁰⁰; Bayraklı, “O, sonsuza kadar diri, hayatın ve varlığın kaynağı ve dayanağı, her şeyi hükmüne, iradesine bağlı kılan yaratıcıdır.”¹⁰¹; Öztürk, “O her daim diridir; O’nun varlığı hiçbir şeye bağlı değildir; O her şeyi görüp gözetendir.”¹⁰²; Peker, “O, her zaman canlıdır, her şeyin canlılığı O’na bağlıdır.”¹⁰³; Okuyan ise “O, diridir, hayatı elinde tutandır.”¹⁰⁴ şeklinde Türkçe’ye tercüme etmişlerdir. Mehmed Âkif Ersoy ise bu ifadeyi “O, bâkî, her an bütün hilkat üzerinde hâkim ve kâim.”¹⁰⁵ biçiminde çevirmiştir. Âkif’in tercümesi, kapsayıcı, kuşatıcı ve *Kur’an*’ın özünü yansıtan bir tercümedir. Çünkü الْحَيُّ الْقَيُّومُ “(O), *el-hayy*dir; *el-kayyümdür*.” ifadesi ile Yüce Allah (cc) iki sıfatını zikrederek -bir anlamda- ilâhlığının tanımını yapmakta ve gerçek diri oluşu ile hayatı ayakta tutuşunu beyan etmektedir. Ayetteki الْحَيُّ *el-hayy* kelimesi *Kur’an*’da Yüce Allah’ın sıfatı olarak 5 kez geçmekte¹⁰⁶ ve “gerçek diri, daima diri ve ölümsüz” manalarına gelmektedir. Bu nedendir ki gerçek diri yani ölümsüz diri olmak sadece ve sadece Yüce Allah’a (cc) mahsustur. Bu sıfat Yüce Allah’ın *bekâ* sıfatını karşılamaktadır.¹⁰⁷ Ayetteki الْقَيُّومُ *el-kayyûm* sıfatı ise *Kur’an*’da 3 kez geçmekte¹⁰⁸ ve hepsinde de Yüce Allah’ın “her şeye varlık kazandırıp varlıkları devam ettirmesi, her şeye hâkim, mutlak yönetici, her şeyi ayakta tutan ve yöneten kudret olması” anlamlarında kullanılmaktadır. Esasında *el-kayyûm* sıfatı “her şeyin sorumluluğunu üstlenen, koruyan, kollayan, canlılara rızık veren kudret”¹⁰⁹ demektir. İbn Abbâs’tan gelen bir rivayete göre *el-hayy* sıfatı “her diriden önce diri, her diriden sonra diri, ayrıca hiçbir zaman

⁹⁷ Süleyman Ateş, *Kur’an-ı Kerim ve Yüce Meâli*, s. 49.

⁹⁸ Bekir Sadak, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, s. 49.

⁹⁹ Mehmet Çakır, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçesi*, s. 51.

¹⁰⁰ Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, *Kur’an-ı Kerim Meâli*, s. 49.

¹⁰¹ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur’an Meâli*, s. 50.

¹⁰² Mustafa Öztürk, *Kur’an-ı Kerim Meali*, s. 109.

¹⁰³ Hüseyin Peker, *Kur’an Meâli*, s. 53.

¹⁰⁴ Mehmet Okuyan, *Kur’an Meâl-Tefsir*, s. 49.

¹⁰⁵ Mehmed Âkif Ersoy, *Kur’an Meali*, s. 7.

¹⁰⁶ Bakara 2/255; Âl-i İmrân 3/2; Tâhâ 20/111; Furkân 25/58; Mü’min 40/65.

¹⁰⁷ Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmi’u’l-Beyân ‘an Te’vîli Âyi’l-Kur’an*, C. 3, Dâru’l-Ma’rife, Beyrut 1988, s. 164.

¹⁰⁸ Bakara 2/255; Âl-i İmrân 3/2; Tâhâ 20/111.

¹⁰⁹ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, C. 3, s. 165.

ölmeyecek olan” gibi manalar içermektedir. İkinci sıfat olan *el-kayyûm* ise “kulların rızkını ve ecellerini belirleyip takdir eden kudret” manasına gelmektedir.¹¹⁰ Katâde *el-hayy* sıfatını “ölümsüz diri”, *el-kayyûm* sıfatını ise “mahlu-katın işlerini, ecellerini ve rızıklarını tedbir edip yöneten kudret” şeklinde yorumlamıştır.¹¹¹ Bu bilgiler ışığında denilebilir ki: Yüce Allah ölümsüz diridir; varlığı kendindedir; kendi kendine yetendir; evreni yaratandır; hayatı elinde tutandır; yarattıklarına hâkim olandır ve onları gören, denetleyen ve koruyup gözetendir. İşte Âkif'in, irdelemekte olduğumuz bu iki ayeti “Elif, Lâm, Mîm. Allah öyle bir ilâh ki, O'ndan başka ilâh yok. Bâkî, her an bütün hilkat üzerinde hâkim ve kâim.”¹¹² şeklindeki tercümesi, Yüce Allah'ın zikredilen mutlak sıfatlarını ve *Kur'an*'ın özünü veciz bir biçimde yansıtan bir tercümedir.

4. Sonuç

Kur'an'ın özünü yansıtmaya bakımından Mehmed Âkif'in *Kur'an Meali*'nin incelendiği bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Mehmed Âkif, *Kur'an* ayetlerini kelime kelime ve donuk bir dille Türkçe'ye çevirmek yerine *Kur'an*'ın özünü yansıtacak biçimde canlı ve insanın ruhuna, gönlüne ve hayatına doğrudan hitap eden bir dil akışkanlığıyla tercüme etmeye çalışmıştır.

2. Mehmed Âkif'in *Kur'an Meali* güzel bir Türkçe, akıcı bir üslup, fevkalade bir dil, *Kur'an*'a gönül vermiş bir mü'minin gözyaşlarıyla kaleme alınmış bir metindir.

3. Âkif'in meali gözleri yaşartan samimi bir ifade üslubuna sahiptir.

4. Mehmed Âkif'in *Kur'an Meali*'nin, *Kur'an*'ın özünü yansıtmadaki başarısının en önemli sebepleri arasında Âkif'in üst düzey Arapça bilgisi, Türkçe'ye hâkimiyetteki kusursuzluğu ve İslamî ilimlere üstün vukufiyeti sayılabilir.

5. Âkif'in mealinde göze çarpan en önemli hususlardan birisi de *Kur'an* ayetlerindeki eşsiz belâğatin imkânlar dâhilinde çeviriye yansıtılmaya çalışılmış olmasıdır.

En doğrusunu Yüce Allah (cc) bilir!

¹¹⁰ Semerkandî, *Bahrü'l-'Ulûm*, C. 1, s. 192.

¹¹¹ Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Ömer Fahreddîn er-Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb*, C. 7, Beyrût ts., s. 157.

¹¹² Mehmed Âkif Ersoy, *Kur'an Meali*, s. 103.

Kaynakça

Kur'an-ı Kerim

'Abdu'l-Bâkî, Muhammed Fuâd, *el-Mu'cemu'l-Müfehras li Elfâzı'l-Kur'âni'l-Kerim*, Dâru'l-Hadis, Kahire 2001.

Akalın vd., Şükrü Halûk, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. bs., Ankara 2011.

Ali Ulvi Kurucu: *Hatıralar*, C. 1, haz. M. Ertuğrul Düzdağ, Med Yayınları, İstanbul 2007.

Altuntaş, Halil-Şahin, Muzaffer, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 8. bs., Ankara 2011.

Ateş, Süleyman, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâli*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul ts.

Bayraklı, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Meâli*, Bayraklı Yayınları, İstanbul 2007.

Bedir, Murteza, "Mehmed Âkif Mealindeki Alternatif Mealler Meselesi ve Tefsir Geleneği", *Direnen Meal -Akif Meali- Uluslararası Sempozyumu*, (2016), Mahya Yayınları, İstanbul Şubat 2016, s. 181-196.

Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, sad. Sadreddin Gümüş vd., İpek Yayınları, İstanbul 2000.

Buhârî, Ebû 'Abdillâh Muhammed b. İsmâil, *el-Câmi'u's-Sahih*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usûlü*, TDV Yayınları, 22. bs., Ankara 2012.

Cevherî, Ebû Nasr İsmail b. Hammâd, *es-Sihâh fi'l-Lüğa ve'l-'Ulüm*, C. 2, Dâru'l-Hadâratı'l-'Arabiyye, Beyrut 1974.

Cündioğlu, Düccane, *Bir Kur'an Şâiri*, Kapı Yayınları, İstanbul 2004.

Çakır, Mehmet, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi*, Birleşik Matbaacılık, İzmir 2010.

Çalışkan, Adem, "Ölümünün 56. Yılında Mehmed Âkif Ersoy'un Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri", *Din Öğretimi Dergisi*, S. 38, Ocak 1993, s. 76-90.

Çantay, Hasan Basri, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, C. 1, Gençlik Kitabevi, Konya 2014.

Çukurlu, Talip, "Mehmed Âkif Ersoy'un Mısır Hayatı ve Kur'an-ı Kerim Meâli", *Kabulünün 100. Yılında İstiklal Marşı ve Millî Şairimiz Mehmed Âkif Ersoy Uluslararası Sempozyumu*, (12 Mart 2021 Şanlıurfa), İksad Yayınevi, Ankara 2021, s. 57-64.

Doğan, Mehmet, "Mehmed Âkif Ersoy: Hayatı, Mücadelesi, Eseri ve Tesirleri", *Vefatının 75. Yılı Anısına Mehmed Âkif Ersoy*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2013, s. 7-24.

Düzdağ, M. Ertuğrul, *Mehmed Âkif: Mısır Hayatı ve Kur'an Meâli*, Şule Yayınları, İstanbul 2003.

Edib, Eşref, *Mehmed Âkif: Hayatı, Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları*, haz. Fahrettin Gün, Beyan Yayınları, İstanbul 2010.

Ersoy, Mehmed Âkif, *Kur'an Meali*, Mahya Yayınları, İstanbul 2012.

Ezherî, Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed, *Tehzibu'l-Lüğa*, C. 4, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2001.

İsfehânî, Ebu'l-Kâsım Huseyin b. Muhammed Râğıb, *el-Müfredât fi Ğaribi'l-Kur'an*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut ts.

İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemalüddîn Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânü'l-'Arab*, C. 15, Dâru Sâder, Beyrut 2003.

Kara, Mustafa, "İstiklâl Marşı'nda Kur'an-ı Kerim'den İktibaslar", *Kabulünün 100. Yılında İstiklal Marşı ve Millî Şairimiz Mehmed Âkif Ersoy Uluslararası Sempozyumu*, (12 Mart 2021 Şanlıurfa), İksad Yayınevi, Ankara 2021, s. 219-233.

- Karaman vd., Hayrettin, *Kur'an Yolu Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 4. bs., Ankara 2015.
- Maverdî, Ebu'l-Hasen 'Ali b. Muhammed, *en-Nüket ve'l-'Uyûn*, C. 1, Dâru'l-Kütübî'l-'Ilmiyye, Beyrût ts.
- Mehmed Âkif Külliyyâtı, C. 10, haz. İsmail Hakkı Şengüler, Hikmet Neşriyat, İstanbul 1992.
- Okuyan, Mehmet, *Çok Anlamlılık Bağlamında Kur'an Sözlüğü*, Düşün Yayıncılık, 3. bs., İstanbul 2015.
- Okuyan, Mehmet, *Kısa Sürelerin Tefsiri I-II*, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2010.
- Okuyan, Mehmet, *Kur'an Meâl-Tefsir*, Haliç Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2021.
- Öztürk, Mustafa, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2015.
- Peker, Hüseyin, *Kur'an Meâli*, Gece Kitaplığı, Ankara 2015.
- Quliyeva, Xatira, "Mehmed Âkif Ersoy'un Dünya Görüşü ve Tarihi İstiklal Marşı'nın Felsefesi", *Kabulünün 100. Yılında İstiklal Marşı ve Millî Şairimiz Mehmed Âkif Ersoy Uluslararası Sempozyumu*, (12 Mart 2021 Şanlıurfa), İksad Yayınevi, 2021, s. 27-35.
- Râzî, Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Ömer Fahreddîn, *Mefâtihu'l-Ğayb*, C. 7, Beyrût ts.
- Sadak, Bekir, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2. bs., İstanbul 2009.
- Semerkindî, Nasr b. Muhammed, *Tefsîru Ebi'l-Leys: Bahru'l-'Ulûm*, C.1, yy., Beyrut 1996.
- Şensoy, Sedat, "Mustafa Runyun", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, TDV Yayınları, İstanbul 2008, s. 245-246.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vîli Âyi'l-Kur'an*, C. 3, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 1988.
- Tirmizî, Ebû 'İsâ Muhammed b. 'İsâ, *es-Sünen*, Mustafâ el-Bâbî el-Halebî, Kahire 1937.
- Yazır, Muhammed Hamdi, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, sad. Yakup Çiçek-Necat Kahraman, Temel Neşriyat, İstanbul 2000.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed, *el-Keşşâf 'an Hakâiki'l-Tenzil ve 'Uyûni'l-Ekâvil fi Vucûhi'l-'Te'vil*, C. 3, Dâru'l-Kütübî'l-'Ilmiyye, Beyrut 1995.